

ZMNE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓINTÉZET

ELEMZÉSEK – 2011/1

1241 Budapest Pf. 181 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58

www.svki.zmne.hu

Egyiptomi parlamenti választások: előzmények, eredmények, jövőbeni kérdőjelek

A Nílus-parti országban a közelmúltban lebonyolított, visszaélésekkel tarkított, kétfordulós parlamenti választások eredményeként a kormánypárt megszerezte a képviselői helyek több, mint kilencven százalékát. Számos szakértői vélekedés az idén szeptemberben sorra kerülő, az utódlás szempontjából is meghatározó elnökválasztás szempontjából elemezte a történetet. Az alábbi írás a történeti háttér rövid felvázolása után bemutatja a törvényhozói és a végrehajtó hatalom, a pártstruktúra sajátosságait, és az 1971-es alkotmányban különösen az utóbbi öt esztendőben történt változásokat. Részletesen foglalkozik a múlt év végén lezajlott választások során történetekkel, s az eredmények elemzése mellett kitér a jelenlegi elnök, Hoszni Mubárák utódlásának kérdé- sére.

A legnépesebb arab országban 2010. november 28-án és egy héttel később tartott törvényhozási választások ezúttal nem kerültek a nagy hírtelevíziók kiemelt témái közé. A vezető világlapok közel-keleti híreit is elsősorban a WikiLeaks-kiszivárogtatásoknak a térséggel kapcsolatos hatalmas információtömege, s az erre történő reagálások dominálták. A nagy amerikai elemző intézetek – talán a Carnegie Endowment for International Peace kivételével – szintén adósak maradtak az esemény sokrétűbb megvilágításával. A külföldi média szerényebb érdeklődésében persze nagy szerepet játszott, hogy az egyiptomi hatóságok a műholdas közvetítést, a vezető televíziós társaságok helyszíni forgatását megtiltották. A nyugati fővárosokban értetlenséget keltett, hogy a nemzetközi szervezetek nem küldhettek megfigyelőket a választásokra. Az egyiptomi kormányhoz közel álló sajtóorgánumok nem csináltak titkot belőle, hogy a külföldi megfigyelők jelenlétét a belügyekbe való beavatkozásnak tekintik. Kairó döntését számos elemző szembeállította a november 9-én megtartott jordániai választásokkal, amelyeknek a monitorozásában külföldiek is részt vettek.¹ Az egyiptomi rezsimnek azt az ígéretét, hogy a voksolás tisztaságát jelentős számú helyi megfigyelő felkérésével fogja garantálni, a rendszerkritikus emberi jogi és civil szervezetek képviselőinek de facto kirekesztése nagyban dezavualta. A rezsim nyugati sajtómegítélését az ellenzéki politikai erőkkel szemben a választások előtt nagyobb sebességre kapcsoló represszív lépésekről érkező hírek még negatívabbá tették. A másik oldalon a választások után – nem pusztán az ellenzéki sajtóban – megjelentek olyan értékelések, melyek az alacsony részvétel láttán a legitimitás kérdését feszegették. De voltak olyan megnyilatkozások is, melyek az egész procedúrának nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget. Ahmed Favzi, az Egyptian Association for Community Participation Enhancement munkatársa például némiképp ironikus írásában arra emlékeztetett, hogy a hatalmi struktúrában a parlament sosem játszott fontos szerepet. A voksolást az 1952-es forradalom óta alacsony részvétel jellemzi. A képviselő-testületnek a politikai változásokban betöltött szerepében igazából még az ellenzéki erők sem igazán hisznek.² Vagyis a nyugati értelemben vett parlamentáris demokráciának nincs igazán talaja Egyiptomban. Az alábbi rövid történeti visszapillantás is azt támasztja alá, hogy a tradícióból fakadó centralizációt a külső struktúrák adaptálása nem tudta áttörni.

¹ A kép teljességéhez hozzátartozik, hogy II. Abdullah király csak nagy amerikai nyomásra egyezett bele külföldi megfigyelők jelenlétébe. Az uralkodó döntését az is megkönnyítette, hogy a Muzulmán Testvérek itteni szervezete, mely jelentős támogatottsággal rendelkezik, az egyiptomi „anyaszervezettől” eltérően távol maradt a választásoktól. David Schenker: Egypt Should Learn from Jordan at the Polls. November 24, 2010 (<http://www.washingtoninstitute.org/templateC06.php?CID=1543>).

² Ahmed Fawzy: Poll result: A regime beyond reform. Mon, 06/12/2010. (<http://www.almasryalyoum.com/en/opinion/poll-result-regime-beyond-reform>).

Történeti visszatekintés

Egyiptom modern kori történetének jelentős fordulópontja volt a brit protektorátus befejezését, a „függetlenség” deklarálását követően 1923-ban közreadott alkotmány, mely belga mintára készült. Az ekkor kialakult politikai struktúra azonban kezdettől fogva működési zavarokkal küszködött. Az úgynevezett liberális korszak berendezkedését néhány év elteltével az iszlám tradíciót veszélyben érző szerveződések részéről egyre súlyosabb támadások érték. Az 1928-ban létrejött egyik markáns politikai erő, a Muzulmán Testvérek (MT) követeléseinek fő pontjai közé tartozott a többpártrendszer eltörlése, a nemzet erőit egyesítő csoportosulás létrehozása, s a Koránra alapozott alkotmány megalkotása.

Az 1952. júliusi forradalom nyomán mélyre szántó strukturális reformok mentek végbe az országban, mely az államformát, a politikai intézményeket is átalakította. A köztársaság deklarálása mellett eltörlték a többpártrendszert, helyébe egyetlen politikai csoportosulást állítottak, mely kiteljesedett formáját az Arab Szocialista Unió (ASZU) 1962-es létrehozásával érte el. A Gamal Abdel Nasszer elnöksége (1954–1970) idején kialakult centralizált hatalmi szerkezetben minden alárendelődött a karizmatikus vezetőnek.³ A helyi tradíciókban mélyen gyökerező politikai felépítményben a parlament nem töltött be fontos szerepet. Ezt jelezte, hogy a képviselőtestület felállítására csak 1957 júliusában került sor. A 350 tagú Nemzetgyűlés azonban tiszavirág-életű volt, mivel Egyiptom és Szíria 1958. februári egyesítése után egy közös képviselőtestület lépett a helyébe. A három évig tartó fúziót követően az 1964. márciusi ideiglenes alkotmány visszaállította a korábbi Nemzetgyűlést, azzal a kikötéssel, hogy a képviselők fele munkás és paraszt kellett, hogy legyen.⁴ A harmadik arab–izraeli háborút követően, 1969-ben megválasztott képviselőház csak két évig működött, mivel Nasszer halála után utóda, Anvar Szadat feloszlatta, s 1971 szeptemberében új, állandó alkotmány került elfogadásra. A nem sokkal később tartott választásokon egy 360 tagú egykamarás képviselőtestület, a Népi Gyűlés jött létre, melynek 10 tagját az államfő nevezte ki. Az évtized végén azonban a Súra Tanács létrehozásával a képviselőtestületet kétkamarássá változtatták. A parlament szerepe gyakorlatilag ettől a periódustól kezdve stabilizálódott a politikai intézménystruktúrában.

A szadati időszak (1970–1981) gazdasági liberalizációs lépései, a nyugati államokkal való kapcsolatok kiszélesedése előtérbe állították a politikai pluralizmus kérdését. A fennálló centralizált rendszer játéktere azonban nagyon szűk volt, a hatalmi érdekek csak egy erősen kontrollált hegemon pártrendszer kialakítását tették lehetővé. Az ASZU lebontásával létrejött új szerkezet centrumában a többszöri nekifutás eredményeként 1978 októberében létrejött Nemzeti Demokrata Párt (NDP) állt. A csoportosulás az 1979. júniusi – a forradalom utáni első többpárti – választások óta meghatározó szerepet játszik a parlamentben. A kormánypárt dominanciáját a politikai küzdőterre legálisan belépő csoportosulásokkal szemben a hatalom adminisztratív fellépéssel is igyekezett biztosítani. A legnagyobb iszlámista szerveződés, a korábbi korszakban betiltott MT féllegális státuszt kapott, azonban párttá való átalakulása, a választásokon legális politikai erőként való indulása a mai napig nem lehetséges. Főként e szerveződésből váltak ki azok a fundamentalista erők, amelyek az elmúlt évtizedekben a kormánynak több alkalommal is komoly kihívást jelentettek. Az egyik ilyen szervezet, az Iszlám Dzsihad aktivistái merényletének 1981 októberében Szadat elnök is áldozatául esett.

Az októberi fordulatot követően, a korábbi alelnök Hoszni Mubárak lett az ország negyedik köztársasági elnöke. A mindmáig hivatalban lévő politikus a politikai intézményrendsze-

³ Az 1952-es forradalmat ténylegesen irányító Nasszer 1954-ben lett formálisan is az ország első számú vezetője: áprilisban ő lett a miniszterelnök, egyben a Forradalmi Parancsnoki Tanács elnöke, majd kormányfőként novembertől az időközben elmozdított korábbi államfő, Mohamed Nagib tábornok hivatali teendőit is ellátta. Nasszert az 1956. júniusi népszavazással „alkotmányosan” is elnökké választották.

⁴ A Népi Gyűlésre vonatkozó 1972-es 38. törvény a „paraszt” kategóriába sorolta azokat a vidéken élő állampolgárokat, akiknek legfőbb tevékenysége a földművelés, s a családjukkal együtt nem birtokolnak, vagy nem bérelnek 10 feddánál (4,6 ha – G. Gy) nagyobb területet. A „munkás” kategóriába pedig azokat a fizikai és szellemi dolgozókat sorolták, akik jövedelme főképp az iparból, a kereskedelmi és szolgáltatási tevékenységből származik. A törvény szerint nem lehet „munkásnak” tekinteni a szakmai szervezet tagját, azt, aki kereskedelmi cégbejegyzésben szerepel, vagy akinek magas tudományos képesítése van. De azok a szak szervezeti tagok, akiknek nincs magas tudományos képesítése, vagy rendelkeznek ilyen minősítéssel, de a pályájukat „munkásként” kezdték el, ebbe a kategóriába sorolhatók. Law No. 38. 1972 Concerning The People’s Assembly (<http://aceproject.org/ero-en/regions/mideast/EG/Law%20No.%2038%20of%201972%20-%20english.pdf>).

ren lényeges változtatást nem hajtott végre.⁵ Hatalmát a Szadat-gyilkosság után életbe léptette, a parlament által háromévente meghosszabbított szükségállapot még inkább erősítette. Az elnök több alkalommal is ígéretet tett az eltörlésére, de a rendelkezés mindmáig érvényben van. A politikai játéktér korlátai következtében a Mubarak-korszakban az ellenzéki csoportok számára felértékelődtek a civil szerveződések, a szakmai érdekképviselők, a parlamenti életet tekintve pedig a független képviselők intézménye. A hatalom által legveszedelmesebbnek tartott ellenzéki erő, az MT ezt mind eredményesebben ki tudta használni, s a 2005-ös választásokon figyelemre méltó sikert ért el.

A jelenleg több mint 80 milliós arab ország az Egyesült Államok egyik legszorosabb térségbeli stratégiai partnere. Washington az 1979-es egyiptomi–izraeli békeszerződés aláírása óta jelentős támogatást biztosít Kairónak. Ennek összege az elmúlt évtizedben 1,6 és 2,2 milliárd dollár között váltakozott. Ebből a legnagyobb tételt az 1,3 milliárd dollár körül mozgó katonai támogatás jelentette.⁶ A terrorizmus elleni háború kibontakozása után amerikai részről az egyiptomi belső viszonyokat mind több kritika érte. A demokratizálással kapcsolatos elvárásoknak a vezetés a parlament szerepének felértékelésével és az elnökválasztás „liberalizálásával” próbált megfelelni, mindezt úgy, hogy a hatalmi viszonyokat ne veszélyeztesse.

A végrehajtói és törvényhozói hatalom, választási rendszer

Az arab országok, így Egyiptom kormányzati rendszerét nehéz az elsősorban európai, amerikai struktúrákból kialakított típusok valamelyikébe besorolni. Az 1971-es alkotmány ugyan a törvényhozói, végrehajtó és bírói hatalom szétválasztására épül, a mély történelmi gyökerekkel rendelkező tekintélyelvű hatalomgyakorlás következtében azonban a kívülről átvett politikai intézmények más rendező elv szerint működnek, mint a fejlett nyugati államokban.

Az alkotmány szerint az Egyiptomi Arab Köztársaság demokratikus állam, az egyiptomi nép az arab nemzet része. Az 1971-ben kihirdetett alaptörvény fő jogforrásai az angol közjog és a Code Civil voltak. Az 1980 májusában elfogadott alkotmánymódosítás a törvénykezés legfőbb forrásává az iszlám jogot (saría) tette, de ennek igazából a muszlim populációra érvényes családjog esetében van relevanciája. A dokumentum az iszlámot államvallásnak nyilvánítja, egyúttal hangsúlyozza, hogy az állam garantálja a vallásszabadságot. Elvileg biztosítja az alapvető szabadságjogokat, de a törvényes keretek betartására történő nyomatékos figyelmeztetések a cikkelyekben foglalt jogok érvényesülését eleve bizonytalaná teszik.

A végrehajtó hatalom centrumában a hat évre megválasztott köztársasági elnök áll. Eredetileg csak egy ciklusra volt újraválasztható, de az 1980-as módosítás ezt a megkötést eltávolította. A protokolláris diplomáciai feladatok ellátása mellett az államfő széles jogkörökkel rendelkezik. Ő a fegyveres erők főparancsnoka, a Nemzetvédelmi Tanács elnöke, szükség esetén joga van a Népi Gyűlés feloszlására, 60 napon belül új választások kiírására, népszavazás kezdeményezésére, rendkívüli állapot kihirdetésére, a kormányfő kinevezésére és leváltására, a minisztertanács összehívására, a parlament által elfogadott törvények visszaküldésére. A dokumentumot elvileg a testület kétharmadának ismételt támogatása esetén köteles aláírni. Ez persze nem valószínű, mivel a Népi Gyűlésben a kormánypártnak van abszolút többsége, s nehezen képzelhető el, hogy az NDP-képviselők egy jelentős része az államfő akaratával nyíltan szembe menjen. Államfői tisztséget 40 évnél idősebb állampolgár tölthet be, megválasztásához korábban a Népi Gyűlés kétharmados jelölése, s referendumon való jóváhagyás volt szükséges. A többes jelölést az alkotmány 76. cikkelyének megváltoztatásával a 2005 májusában jóváhagyott módosítás tette lehetővé. E szerint a legmagasabb közjogi méltóság elnyeréséért olyan politikusok versenghetnek, akik a jelölés előtt legalább öt éve folyamatosan működő, a parlament két házában a helyek öt százalékával rendelkező pártok irányító testületének tagjai, továbbá a Népi Gyűlésben, a Súra Tanácsban, s legalább 14 kormányzósági választott testületben összesen 250 képviselő támogatását megszerzik. De a megkötések közt szerepel, hogy a támogatók közt a Népi Gyűlésnek leg-

⁵ A 19. századig visszatekintve hosszabb ideig csak a „modern Egyiptom atyja”, Mohamed Ali (1805–1848) állt az akkor még a török birodalomhoz tartozó pasalik élén.

⁶ Jeremy M. Sharp: Egypt: Background and U.S. Relations. CRS Report for Congress, September 2, 2009. 36. o. (<http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33003.pdf>).

alább 65, a Súra Tanácsnak 25, s a helyi testületeknek 10-10 képviselője kell, hogy legyen, s ezek csak egy jelöltet támogathatnak. A 2007-es módosítás a képviselői helyek arányát három százalékra csökkentette, s átmeneti ideig lehetővé tette a jelöltállítás olyan csoportosulások esetében, melyek a parlament két házában csak egy képviselővel rendelkeznek.⁷ A jelenlegi államfő utódlása szempontjából fontos az alkotmány 82. cikkelyének 2007-ben elfogadott módosítása. Az eredeti törvényszöveg úgy szólt, hogy amennyiben az elnök „átmeneti akadályoztatása” miatt nem tudja ellátni a hivatalát, akkor azt az alelnök veszi át. Ha nincs alelnök, vagy a hivatalban lévő ezt nem képes ellátni, akkor a teendőket a miniszterelnök látja el. Ez nem kíván alkotmányos változásokat, nem szükséges a parlament két házában feloszlata, a kormány lemondása. A módosított szöveg úgy szólt, hogyha az elnök „bármiféle rendkívüli körülmény bekövetkezése miatt” nem tudná ellátni a feladatait, akkor a tisztét az alelnök veszi át, vagy ha nincs ilyen, akkor a miniszterelnök. Tehát a módosítás már az elnök végleges kiválasztása esetére rendelkezik a feladatkörének ellátásáról.⁸ Érdekes, hogy az alelnök esetleges alkalmatlanságára vonatkozó korábbi utalás ezúttal nem szerepel.⁹ Mubárak, elődeitől eltérően, egyelőre nem nevezett ki alelnököt.

A végrehajtó hatalom másik fontos pillére a kormány, mely támogatja az elnököt az átfogóbb politikai célok formálásában, s vele szorosan együttműködve felel a fejlesztési tervek, törvények előkészítéséért, végrehajtásáért, az államigazgatás különböző területeinek megfelelő működéséért, az állam belső rendjének, az állampolgárok biztonságának szavatolásáért. A Mubárak-korszakban eddig nyolc miniszterelnök váltotta egymást, a jelenlegi kormányfő, Ahmed Názif 2004 júliusa óta tölti be ezt a tisztséget.

A törvényhozó hatalom intézményei közül a Népi Gyűlés számos más arab ország képviselőtestületéhez képest jóval kiterjedtebb hatásköröket mondhat magáénak. Kompetenciái lehetőséget adnak a miniszterelnök és a kormány tagjainak beszámoltatására, a kabinettől a bizalom megvonására, a költségvetés jóváhagyására. Bizottságai pedig a törvény-előkészítés folyamatában is aktív szerepet vállalnak. Persze a bizalom megvonásának lehetősége a miniszterelnöktől, illetve a kormánytól a gyakorlatban eléggé formális: nehezen elképzelhető, hogy a parlamentet domináló párt az elnök egyetértése nélkül ilyen lépést kezdeményezzen. Az alaptörvény 115. cikkelyének 2007-es módosítása a Népi Gyűlés szerepét a költségvetés jóváhagyásánál megerősítette. Korábban a tervezetet a kabinetnek két hónappal a pénzügyi év kezdete előtt kellett a testület elé jóváhagyás céljából betérjeszteni. Akkor lehetett változtatásokat eszközölni, ha a kormány ezzel egyetértett. A módosítás értelmében a kormánynak három hónappal a pénzügyi év kezdete előtt kell a költségvetési tervezetet betérjeszteni. A testület módosíthatja az előirányzatokat, de ha ez a költségek növekedésével jár, a kormánnyal együtt kell ennek fedezetét megtalálnia.¹⁰

A parlament felső háza, a 264 tagú Súra Tanács az 1980-as alkotmánymódosítás nyomán jött létre.¹¹ A konzultatív fórum alkotmányban rögzített feladata, hogy javaslatokat tegyen a nemzeti egység és a társadalmi béke előmozdítására, védje a társadalom alapértékeit, az állampolgárok jogait. A testület véleményezheti a fejlesztési terveket, s az elnök kérésére a köz- és külpolitikával, nemzetközi szerződésekkel összefüggő kérdéseket. Kérheti, hogy a kormány tagjai, szakértői tartsanak tájékoztatót aktuális kérdésekről.¹²

A forradalom után tartott választások nem vezettek a kormányzó politikai elit hatalmának megváltozásához. Nem alakult ki versengő pártrendszer, az új vezetők kiválasztásában a parlamenti aktivitás csekély szerepet játszik. Kevin Koehler szerint az itteni autoritárius rend-

⁷ Constitution of the Arab Republic of Egypt (<http://www2.sis.gov.eg/En/Politics/Constitution/Text/040703000000000001.htm>); Dina Bishara (Compiled and translated): Egyptian Constitutional Amendments Passed on March 19, 2007: Translated Excerpts (<http://www.carnegieendowment.org/files/appendix.pdf>).

⁸ Dina Bishara: i. m.

⁹ Az alkotmány 139. cikkelye szól arról, hogy az elnök egy vagy több alelnököt nevezhet ki, akiknek a feladatkörét ő szabja meg. Ugyancsak neki van joga ahhoz, hogy az alelnököket felmentse. Constitution of the Arab Republic of Egypt, article (139)

¹⁰ Dina Bishara: i. m.

¹¹ Az 1971-es alkotmány a Súra Tanács felállításáról szóló törvény megalkotását is előírta. E szerint a képviselők száma 132-nél nem lehetett kevesebb, ennek kétharmada egyszerű többségi elv alapján történő választás, egyharmada pedig jelölés alapján kerül a testületbe. A törvény előírta, hogy a választott képviselők fele munkás és paraszt kell, hogy legyen. Law No. 120 of the year 1980 Concerning the Formation of the Shurah Council, (<http://aceproject.org/ero-en/regions/mideast/EG/Law%20No.%20120%20of%201980%20-%20english.pdf>) Constitution of the Arab Republic of Egypt, Article (196).

¹² Constitution of the Arab Republic of Egypt, Article (195).

szerben a „neopatrimoniális uralom informális mechanizmusai” nem pusztán előrébb valók a hivatalos választási rendelkezéseknél, eljárásoknál, hanem „integrálják a formális választási intézményeket az autoritárius rendszerbe”. Azaz jelentős szerepet játszanak a választások kimenetelének alakulásában. Koehler aláhúzza, hogy a választások fontosak a klientista kapcsolati háló megújítása, a folyamatban részt vevő ellenzék és az uralkodó csoport alsó rétegeinek hatékonyabb ellenőrzése szempontjából.¹³

A parlament első házába történő választások az 1990-es 201. számú törvény előírásai szerint, az abszolút többségi elv alapján, kétfordulós eljárás keretében történnek.¹⁴ A szavazáson minden 18. életévét betöltő állampolgár részt vehet. A Népi Gyűlésbe a törvény szerint az ország 222 szavazóközetéből 2-2, összesen 444 képviselő volt választható, 10 hely betöltéséről a köztársasági elnök döntött.¹⁵ Az öt évre mandátumhoz jutó képviselők fele munkás és paraszt kellett, hogy legyen. Az ellenzék nagy felháborodására a kormánypárt helyzetének erősítése érdekében a 2010 májusában született 68. törvény a választókerületek határait részlegesen megváltoztatta.¹⁶ A Népi Gyűlésről szóló törvény értelmében a testületbe történő választáson olyan állampolgárok indulhatnak, akik 30. életévüket betöltötték, legalább elemi iskolai végzettséggel rendelkeznek, s férfiak esetében szintén szempont, hogy teljesítették-e a kötelező katonai szolgálatot, vagy ez alól törvényes mentesítéssel rendelkeznek.

A parlament felsőházába, a Súra Tanácsba az ország 88 szavazóközetéből 2-2, összesen 176 delegátust lehet egyszerű többségi elv alapján a testületbe választani. A szavazóközetekben mandátumot szerzett képviselők fele a törvény szerint munkás és paraszt kell, hogy legyen. Az államfő összesen 88 küldöttet jelölhet a testületbe, melynek képviselői hat évre kapnak mandátumot. A Népi Gyűlés gyakorlatától eltérően a Súra Tanács esetében háromévente tartanak választásokat, amikor a szavazók a 176 képviselői hely felének betöltéséről döntenek, s az államfő által delegált képviselők felének mandátuma is megújításra kerül. Az elmúlt öt esztendő során a testületbe 2007 nyarán és 2010 júniusában tartottak választásokat. Ez utóbbin a kormánypárt által támogatott jelöltek megszerezték a szavazatok 90 százalékát. Az államfő 44 jelöltje között 8 kopt vallású, 11 pedig nő volt.¹⁷ A jelöltként való indulás feltételei lényegében hasonlóak, mint a Népi Gyűlés esetében.

Főbb politikai szerveződések

Az egyiptomi pártstruktúrában a kormánypárt hegemon helyzetét az atomizált ellenzéki szerveződések nem veszélyeztetik. Ezek utóbbiak általában nem túl jelentős tömegtámogatással, gyenge anyagi bázissal rendelkeznek, többségüket belső ellentétek is gyengítik. Nem egy esetben a programjaik is számos ponton átfedik egymást. Több párt szorosan együttműködik a vezető csoportosulással, a fennálló status quót veszélyeztető politikai erők működé-

¹³ Kevin Koehler: Authoritarian Elections in Egypt: Formal Institutions and Informal Mechanisms of Rule. (<http://www.informaworld.com/smpp/content~content=a905328755~db=all~order=page>).

¹⁴ Az 1990-es rendelkezés egy évtizeden belül a harmadik választási törvény volt. Az 1983. augusztusi 114. törvény proporcionális rendszert vezetett be. Eleve komoly szűrő volt, hogy a parlamentbe való bejutás küszöbét 8 százalékban állapították meg. A Legfelsőbb Alkotmánybíróság (LA) 1986-os végzésében úgy ítélte meg, hogy a listás választás hátrányosan érinti a párton kívüli jelölteket. A testület azt is kifogásolta, hogy a korlátozások által érintett politikai csoportok tagjai, így az iszlámisták, nasszeristák, kommunisták legális politikai pártok keretei közt jelöltként nem indulhatnak. Az 1986-os 188. törvény a proporcionális és a többségi elv kombinációjára épült. A pártlistákon más csoportosulások jelöltjei nem indulhattak, de az egyéni kerületekben mód nyílt független jelöltek – köztük az eddig háttérbe szorított politikai erők – indulására: a változás a parlament mindkét házát érintette. A 8 százalékos küszöbérték a listás körzetekben továbbra is érvényben maradt. Mindez azonban kevésbé korrigálta az LA észrevételeit, így a testület 1990-ben ezt a törvényt is aggályosnak minősítette, s ennek eredménye lett az új választási törvény.

¹⁵ Az 1971-es alkotmány úgy rendelkezett, hogy a választókerületekről, az akkor még egykamarás Népi Gyűlés képviselőinek számáról törvényt kell alkotni. A mandátumot elnyertek száma nem lehet kevesebb 350-nél, s a képviselők fele munkás és paraszt kell, hogy legyen. A választott és kijelölt képviselők 454 fős számát a Népi Gyűlésről szóló 1972-es 38. számú törvény határozta meg.

(Law No. 38 1972 Concerning The People's Assembly (<http://aceproject.org/ero-en/regions/mideast/EG/Law%20No.%2038%20of%201972%20-%20English.pdf>.) A 222 választókerületre való bontásról, ezek határaitól az 1990-es 206. számú törvény rendelkezett. The Egyptian People's Assembly, Parliament Roles, Formations of People's Assembly. (http://www.orsam.org.tr/tr/Uploads/Secimler/3/Dosyalar/2010420_M%C4%B1s%C4%B1r%20Parlamentosu'nun%20G%C3%B6revleri.pdf).

¹⁶ Gamal Essam El-Din: Shifting boundaries. (<http://weekly.ahram.org.eg/2010/999/eg8.htm>)

¹⁷ Egypt Majlis Ash-Shura (Shoura Assembly), Last Elections. (http://www.ipu.org/parline-e/reports/2374_E.htm)

sét a kormányzat adminisztratív eszközökkel korlátozza. Az ellenzéki szerveződésekben belüli ellentéteket a hatalom gyakorta kívülről is gerjeszti.

A parlamenti csoportosulások közül a vezető szerepet játszó *NDP* platformja hangsúlyozza, hogy a párt vallásra, foglalkozásra való tekintet nélkül az összes egyiptomi érdekének a szószólója. A Mubárák vezetése alatt álló csoportosulás a „patrióta irányzat”, vagyis a 20. század elején kibontakozó nacionalista vonulat örökösének tartja magát. A párt támogatja az állampolgári egyenlőséget, a tulajdonhoz, a munkához, az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz, a vallás szabad gyakorlásához, a politikai részvételhez való jogot, a demokratikus keretek fokozatos kiszélesítését. A platform fontosnak tartja az állam szerepét a társadalom alapvető értékeinek biztosításában, az érdekintegráció elősegítésében, a szociális egyenlőtlenség, a világgazdasági nyitottságból adódó kihívások csökkentésében. A csoportosulás a nasszeri időszakhoz hasonlóan úgy véli, hogy Egyiptom vezető szerepet tölt be az arab világban, s az itteni országokkal való kapcsolatok erősítése mellett nagy jelentőséget tulajdonít a muszlim térséggel történő együttműködésnek. A platform aláhúzza a közel-keleti konfliktus átfogó rendezésének szükségességét.¹⁸

A legnagyobb ellenzéki tömörülés, az *Új Vafid Párt*, a korábbi alkotmányos időszak egyik meghatározó csoportosulásának örököséként 1978 februárjában jött létre. A belső ellentétek miatt a története során többször válságba került párt a forradalom után követett utat elhibáztottnak tartja, s egyik legfőbb törekvésének a centralizált politikai rendszer lebontását tekinti. Ennek kapcsán az elnöki és más közjogi funkciók betöltésének idejét limitálná. A rendkívüli állapot kihirdetését a párt háború, vagy természeti katasztrófa esetében tartaná indokoltnak. A gazdaság modernizálását a neoliberais gazdaságpolitikára alapoznák, ugyanakkor az erőteljesebb kormányzati szabályozó szerepet szintén elengedhetetlennek tartják. Ők is fontosnak tartják az arab és az iszlám világgal, az afrikai államokkal való kapcsolatok erősítését, az igazságos közel-keleti béke megteremtését. A párt jelentősebb kopt támogatással is rendelkezik, annak ellenére, hogy az Új Vafidnak az iszlámistákkal való korábbi együttműködése a vallási kisebbségből sokakat az NDP felé orientált.¹⁹

Az Új Vafidból kivált politikusok hozták létre 2004-ben Ajman Núr vezetésével a *Holnap (al-Gad) Pártot*, mely főképp a fiatalok, liberális értelmiségiek, női szavazók támogatására épített, de a 2005-ös parlamenti választásokon koptok és iszlámisták is jelentősebb számban szavaztak a csoportosulásra. A párt igazából attól vált ismertté, hogy vezetője az adott körülmények között figyelemre méltó eredményt ért el a 2005-ös elnökválasztáson. Núrt ezt követően okirat-hamisítás vádjával letartóztatták, csak Obama hivatalba lépésekor, 2009 januárjában engedték szabadon. Az al-Gad követeléseinek középpontjában is az alkotmányos reformok állnak, ennek keretében a főbb közjogi funkciók betöltésének idejét ők is limitálnák. Követelik a politikai foglyok szabadon bocsátását, a független médiával szembeni korlátozások feloldását. A gazdaság fejlesztését a piaci versenyre, a liberális kereskedelempolitikára építve kívánják biztosítani. Az al-Gad súlyát azonban az utóbbi években nagyban csökkentette, hogy a pártvezető letartóztatása után a csoportosulásban belüli ellentétek kiéleződtek.²⁰

Az egyik legrégebbi parlamenti csoportosulás a *Szocialista Liberális (al-Ahrar) Párt*, mely az ASZU jobboldali platformképződményéből jött létre. A csoportosulás hosszú éveken át az NDP-vel, majd a nyolcvanas évek második felétől az iszlámistákkal működött együtt. Az elmúlt évtizedben a párt belső életét főképp a nacionalista és az iszlámista frakció harca határozta meg. A jelenlegi program számos más csoportosuláshoz hasonlóan alkotmányos reformokat sürget. Emellett törvényes, átlátható választásokat, az igazságszolgáltatás függetlenségét, a Népi Gyűlés jogkörének kiszélesítését, az oktatásügy reformját, a magánszektor erősítését, a szegényebb sorban élők érdekeinek fokozottabb védelmét sürgetik. Külpolitikai téren az arab és afrikai államokkal való kapcsolatok erősítésének fontosságát hangsúlyozzák.²¹

Nacionalista célkitűzések dominálják a politikai palettán két évtizede jelen lévő *Demokratikus Unionista Párt* programját, melynek központi eleme Egyiptom és Szudán egyesítése,

¹⁸ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/category/national-democratic-party>.

¹⁹ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/category/new-wafd-party>

²⁰ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/category/tomorrow-al-ghad-party>

²¹ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/category/socialist-liberal-al-ahrar-party>

Kairó regionális vezető szerepének biztosítása. A csoportosulás egyúttal sürgeti a vallási és a politikai szféra egyértelműbb elválasztását, a magánszektor fokozottabb támogatását.²²

A baloldali politikai mező vezető ereje a *Nemzeti Haladó Unionista (Tagammu) Párt*, melynek története az ASZU baloldali platformjának létrejöttére nyúlik vissza. A párt korábban a munkások, diákok, szakszervezeti aktivisták, egyetemi oktatók, baloldali értelmiségiek körében számottevőbb befolyással rendelkezett. A tömegbázis kiszélesítése érdekében a párt az 1984-es választások előtt megpróbált nyitni az iszlámisták felé. A szovjet birodalom felbomlása a Tagammu által képviselt szocialista értékeket is beárnyékolta. A korábbi szimpatizáns körből a párttól sokan elfordultak; a folyamatot még inkább erősítette, hogy a csoportosulás számos vélemény szerint túlzottan is konziliáns magatartást tanúsít a rendszerrel szemben. A hatalommal jó kapcsolatokat ápoló jelenlegi vezetés nem pártolja az MT-vel való együttműködést, s ugyancsak szemben áll a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség volt főigazgatója, Mohamed el-Baradei Nemzeti Tömörülés a Változásért (NAC) mozgalomával. A párt jelenlegi programja követeli a rendkívüli állapot feloldását, az igazságszolgáltatás függetlenségét, az írott és az elektronikus média cenzúrájának megszüntetését, valamint az alapvető szolgáltatások garantálását, az állami szektorban a munkahelyek számának bővítését, az alapvető élelmiszerek árstabilitásának biztosítását, s hathatósabb lépéseket az infláció, a munkanélküliség visszaszorítására. Külpolitikai elképzelései között kiemelt hangsúlyt kap az arab országok szolidaritásának erősítése, a palesztin ügy támogatása, az Izraellel való kapcsolatok kiszélesítésének ellenzése.²³

A baloldali orientációjú csoportosulások közé tartozik az 1992 óta legitim módon működő *Nasszerista Párt*, mely az 1952-es forradalom értékeinek megőrzését, továbbfejlesztését tartja fő feladatának. A csoportosulás ellenzi a Mubárak-korszakban bevezetett piaci reformokat: a gazdaság fejlesztését jelentős állami szerepvállalásra alapozná. Ők is helytelenítik az Izraellel való kapcsolatok fejlesztését, s a palesztin kérdés megoldásának egyetlen alternatíváját az izraeli megszálló erők arab földről való kiűzésében látják.

A politikai palettán még számos kisebb csoportosulás található, köztük a 2002-ben létrejött *Demokratikus Generáció (al-Geel) Párt*. A csoportosulás, mely élesen bírálja az Egyesült Államok regionális politikáját, fontosnak tartja, hogy Egyiptom vezető szerepet játsszon a régióban, az arab és az iszlám világban. Az al-Geel belpolitikai célkitűzései a demokratikus reformok mellett elsősorban a fiatalok helyzetének javítására, az oktatási feltételrendszer javítására, s a mezőgazdaság fejlesztésére fókuszálnak.²⁴ A környezetvédelem ügyének felkarolása végett alakult meg 1990-ben a *Zöld Párt*, mely a későbbiekben politikai témákat, így például a szabad választások biztosítását, a jogrendszer és az szociális-egészségügyi ellátórendszer reformját is felvette a követeléseinek közé.²⁵ Az Új Vafdhoz hasonlóan nosztalgiaipártként alakult meg a *Fiatál Egyiptom Párt*, melynek gyökerei az 1930-as évekre, a Fiatál Egyiptom Mozgalom megalakulására nyúlnak vissza. Ez utóbbi erőteljes nacionalista hangvétele azonban már nagymértékben mérséklődött az 1989-ben létrejött utódszervezet nem túl koherens programjában. Ennek főbb elemei hangsúlyozzák az iszlám elveivel összhangban álló szocialista gazdaságpolitika szükségességét, a nemzeti ipar és kereskedelem védelmét, külpolitikai téren pedig az arab térséggel és a fekete-afrikai államokkal való kapcsolatok fontosságát.²⁶ Sajátos szerveződés a 2005-ben létrejött *Demokratikus Béke Pártja*, mely a súlyos gondot jelentő munkanélküliség kezelését, a korrupció elleni harcot állítja programja középpontjába.²⁷ A társadalmi egyenlőség elvének biztosítása, a szociális különbségek csökkentése, a nemzeti egység előmozdítása képezik egy másik szerveződésnek, az 1993-ban létrejött *Társadalmi Igazság Párt* programjának meghatározó elemeit.²⁸

A nem pártkeretek közt működő ellenzéki tömörülések közül a legnagyobb bázisa az *MT-nek* van. A csoportosulás politikai platformja az iszlám elveivel összhangban álló alkotmányos reformokat, közte az elnök hivatali idejének limitálását, parlamentnek felelős kormányt,

²² <http://egyptelections.carnegieendowment.org/2010/09/15/democratic-unionist-party>

²³ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/category/national-progressive-unionist-tagammu-party>

²⁴ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/2010/09/15/democratic-generation-al-geel-party>

²⁵ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/2010/09/13/the-green-party>

²⁶ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/2010/09/13/young-egypt-party>

²⁷ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/2010/09/15/democratic-peace-party>

²⁸ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/2010/09/15/social-justice-party>

átlátható választási rendszert, független igazságszolgáltatást, a rendkívüli állapot és a cenzúra eltörlését követeli. Gazdasági téren a program a szegénység, a munkanélküliség és a korrupció elleni harcot állítja előtérbe, de kevés konkrétumot mond arról, hogy a globalizáció körülményei között mit is kellene tenni a gazdaság fejlesztése érdekében.²⁹

Az MT is részt vesz az ellenzéki erőket összefogó egyik ernyőszervezet, a NAC tevékenységében. A demokratikus átalakulás előmozdítását célzó együttműködés egyik célja, hogy támogassa el-Baradeinek a 2011-es elnökválasztáson történő esetleges indulását. Igaz, az itt tömörült politikai erők egy része – köztük az MT – ezt az alternatívát nem támogatja. A másik ernyőszervezet a 2004-ben létrejött Egyiptomi Mozgalom a Változásért, közismert nevén Kifája (Elég). A különböző csoportosulásokból csatlakozó szimpatizánsok fő célja, hogy véget vessenek Mubárák elnökségének.

Ahogy a Népi Gyűlésbe történő, 1990 és 2005 között lezajlott választások eredményeit bemutató alábbi táblázatból is kitűnik, 1995 után az NDP képviselői helyeinek száma a független képviselők mandátumaival együtt is jelentősen csökkent, de a domináns pozíció továbbra is megmaradt.³⁰ A legnagyobb ellenzéki erővé – s a hatalom első számú ellenfelévé – pedig az elmúlt évtizedben az MT vált.³¹

Mandátumok	1990	1995	2000	2005
<i>NDP</i>	386	417 (99 *)	388 (218 *)	311 (166*)
<i>Új Vafd Párt</i>	-**	6	7	6
<i>Nemzeti Haladó Unionista Párt</i>	5	5	6	2
<i>Nasszerista Párt</i>	-**	1	3	1
<i>Szocialista Liberális Párt</i>	-**	1	1	1
<i>Holnap Párt</i>				1
<i>MT</i>	-**	1*	17*	88*

* a csatlakozó, vagy a csoportosulás által támogatott független képviselők száma

** a választás bojkottálása

A 2010-es választások előzményei és eredményei

A 2005. november-decemberi választásokon a hatalmi segédlet ellenére bekövetkező visszaesés, az MT látványos előretörése, ezt megelőzően az első ízben tartott többes elnökválasztáson az ellenzéki jelölteknek a körülményekhez képest figyelemre méltó eredményei megkongatták a vészharangot a rezsim számára.³² A kormánynak ráadásul „kezelnie kellett” a demokratizálás érdekében a Bush-adminisztráció részéről tapasztalható növekvő nyomást. További problémát jelentett, hogy a 2006. januári palesztinai választásokon győzött a Hamász, az MT itteni szervezete.

A választásokat követően megkezdődött a politikai színtér szisztematikus átrendezése. A hatalmi csoport helyzetének erősítése érdekében tett lépések többségének közjogi alapját a már többször is említett 2007. márciusi alkotmánymódosítás jelentette, mely az alaptörvény 34 cikkelyét érintette. A politikai csoportosulásokat, a választási rendszert érintő módosítások közül fontos volt az 5. cikkelyben alkalmazott változtatás, mely a vallási, nemi, származási alapon létrehozott pártok működésének addigi tilalma mellett minden olyan politikai tevékenységet megtiltott, amelynek bármiféle vallási vonatkozása van. A főleg az MT korláto-

²⁹ <http://egyptelections.carnegieendowment.org/category/muslim-brotherhood>

³⁰ A független képviselők felértékelődtek a kormánypárt számára, mivel a hivatalos jelöltek választási eredményei folyamatosan romlottak: amíg 1990-ben 58,8, 1995-ben 52,6, 2000-ben 38,9, 2005-ben már csak 32,8 százalékuk tudta megszerezni a győzelmet a körzetében. Mona El-Ghobashy: The Dynamics of Egypt's Elections. (<http://www.merip.org/mero/mero092910.html>)

³¹ A Carnegie Endowment adatai alapján készített táblázat parlamenti mandátumszáma nem teljes, így például hiányoznak a független a státuszukat megőrző, illetve kinevezett parlamenti képviselők. De ez a trend érzékeltetését nem befolyásolja. (<http://egyptelections.carnegieendowment.org>)

³² A 2005. szeptember 7-én tartott elnökválasztáson Mubárák 88,6, ellenfelei, Aiman Núr és Numan Gomaa 7,6, illetve 2,9 százalékot kapott. Rick Kelly: Mubarak wins Egypt's stage-managed presidential election. World Socialist Web Site, 19 September 2005 (<http://www.wsws.org/articles/2005/sep2005/egypt-s19.shtml>).

zását szolgáló változtatás mellett élénk visszhangot váltott ki a 88. cikkely módosítása, mely a választások addigi bírói monitorozását megszüntetve a voksolás felügyeletének összefogását a „független és semleges” Legfelsőbb Választási Bizottságra (LVB) bízta. Ennek kompetenciái kapcsán a törvény nem utalt a tágabb ellenőrzési funkciókra, például a média-hozzáférésre és a pártok finanszírozására. A monitorozásban ezt követően nemcsak bírák vehettek részt, de a törvénymódosítás miatt még kevesebb körzet ellenőrzésére nyílt lehetőség, megkönnyítve ezzel a visszaéléseket.

A 2007-es alkotmánymódosítások kapcsán a külföldi szakértők körében a legnagyobb figyelmet a 179. cikkely módosítása keltette, mely az ellenzéki erővel szembeni fellépés lehetőségét nagyban kiszélesítette. Az eredeti alkotmány az akkori viszonyokból kiindulva a jobbiztonság, a „szocialista vívmányok” védelme érdekében teendő intézkedésekkel a Népi Gyűlésnek alárendelt „szocialista közvádlót” hatalmazta fel. A módosítás a biztonságnak és a közrendnek a „terrorizmus veszélyétől” való megóvását a végrehajtó hatalom feladatává tette. Az elnök egyúttal felhatalmazást kapott arra, hogy a terrorizmusnak minősített bűncselekményt bármelyik bírósági fórum elé utalja – a katonai törvényszéket is beleértve. A törvény a terrorista cselekmények feltárása kapcsán lehetővé tette a bírói végzés nélküli nyomozást, letartóztatást. A módosítás nem pusztán a radikális és mérsékelt iszlámisták ellen irányult, hanem szükség esetén más ellenzéki csoportok ellen is alkalmazható volt.³³

A Népi Gyűlés vonatkozásában a 2007-es alkotmánymódosítást követte a női képviselői kvótáról szóló 2009. júniusi törvény, mely lehetővé tette, hogy a következő választásokon 32 választói kerületből 64 nőt válasszanak be a testületbe.³⁴ A kvóta érvényessége egyelőre két választási időszakra szól. Ezzel a képviselői helyek számát átmenetileg 518-ra növelték.

Az alkotmányos változások nyomán az MT meggyengítését célzó, már a 2005-ös választások után megkezdődő adminisztratív lépések nagyban felgyorsultak. Ennek során a szervezet több vezetőjét őrizetbe vették, ügyüket katonai bíróság tárgyalta. Jó néhány MT által ellenőrzött vállalkozást leállítottak, pénzeszközeiket befagyasztották. A börtönbe került vezetőkkel szembeni vádak között szerepelt, hogy kísérletet tettek a forradalom előtti működő titkos erőszak apparátus ismételt felállítására. Az egyetemi diákszervezetekben történő választások alkalmával a hatóságok felléptek a szervezettel szimpatizáns jelöltekkel szemben. A 2008 tavaszán tartott önkormányzati választások oly módon lettek megszervezve, hogy a mintegy 52 ezer helyből nemcsak az MT-nek, hanem az egész ellenzéknek sem sikerült egyetlen pozíciót sem megszereznie. A rendszer propagandagépezete igyekezett a szervezet tagjait a közvélemény szemében lejáratni. A szükségállapotot 2008, illetve 2010 májusában újabb két-két esztendővel meghosszabbították. Az utóbbit a miniszterelnök a terrorizmus és a kábítószer-kereskedelem elleni hatékonyabb fellépés szükségességével indokolta. A kormányzat az újabb választások előtt az NDP-n belül is kemény eszközökkel próbálta a figyelmet megszilárdítani, az érdekelteket áthidalni.

A Népi Gyűlésbe 2010 végén tartott kétfordulós választások az említett folyamat tükrében nem sok jóval kecsegtettek. A november 28-án sorra került első szavazási forduló során a parlament alsóházának 508 helyéért – hivatalos közlés szerint – 35 százalékos részvételi arány mellett 5033 jelölt versengett.³⁵ A szavazás első napján az NDP 209, az Új Vafd Párt 2, a Tagammu, az al-Gad, a Demokratikus Béke és a Társadalmi Igazság Párt 1-1 mandátumot szerzett. A szavazás során elkövetett csalásokról szóló hírek a nemzetközi sajtót is bejárták.³⁶ A választások első fordulójában történtek hatására az MT, melynek egyetlen jelöltje

³³ Nathan J. Brown – Michele Dunne – Amr Hamzawy: Egypt's Controversial Constitutional Amendments. (http://www.carnegieendowment.org/files/egypt_constitution_webcommentary01.pdf)

³⁴ A kvóta megállapításának egyik oka a női képviselők számának folyamatos csökkenése volt: 1984-ben 35, 2005-ben mindössze 9 nő került be a testületbe, ebből is öt kinevezett volt. A kvóta révén a női képviselők részaránya a 2005-ös 1,8-ről 12 százalékra növekszik. Természetesen fontos szempont az is, hogy az utódlás kritikus időszakában az elnökválasztást a 64 kormány közeli női képviselő megválasztása jelentősen befolyásolhatja. The Egyptian Center for Women's Rights, 18 June 2009 (<http://www.wluml.org/node/5298>); Reem Leila: Gender conflicts. Al-Ahram Weekly, 9-15 December 2010 (<http://weekly.ahram.org.eg/2010/1026/eg7.htm>).

³⁵ Gamal Essam El-Din: Sweeping the polls. (<http://weekly.ahram.org.eg/2010/1025/fr1.htm>). A részvételi arányt független megfigyelők jóval 20 százalék alattira becsülik. Egyptian Elections: Open Door? November 29, 2010. (<http://insidethemiddleeast.blogs.cnn.com/2010/11/29egyptian-elections-open-door/>)

³⁶ A szavazók lefizetése mellett nagy méreteket öltött a szavazólapok meghamisítása, számos helyen az ellenzéki jelölteket, képviselőket, illetve szimpatizánsokat nem engedték be a szavazóhelyiségekbe. Ezzel szemben több hír is érkezett arról, hogy

sem tudott mandátumot szerezni, de még több jelöltje is versenyben volt, bejelentette, hogy visszavonul a választásoktól. Példájt az Új Vafd Párt is követte, de mivel a két csoportosulás döntése a hivatalos visszalépési határidő után született, jelöltjeik neve megjelent a második fordulóban. A december 5-én tartott második forduló utáni összesített eredmények szerint az NDP 420, a függetlenek 69, az Új Vafd Párt 6, a Tagammu 5, az al-Geel, az al-Gad, a Demokratikus Béke és a Társadalmi Igazság Pártja 1-1 mandátumot szerzett. A megszerzhető mandátumok száma időközben 504-re csökkent, mivel a LVB az eredményeket négy körzetben megsemmisítette.³⁷ A független képviselők többsége az NDP tagjai közül kerül ki, akik pártjuk hivatalos listájára nem tudtak felkerülni. Az új testületben az ellenzék szinte teljesen marginalizálódott, mandátumarányuk négy százalék alá esett.

A politikai játéktérnek az előző választások óta végrehajtott nagyfokú szűkítésével a kormánypárt teljesen ellenőrzése alá vonta az önkormányzati szférát, s gyakorlatilag a parlament felső- és alsóházát. A Népi Gyűlés politikai erőterének elmúlt évtizedben kialakult hármas tagozódása – NDP, az MT, kisebb baloldali, liberális csoportosulások – ezzel nagyban ártrendeződött. A kialakult egypárti dominancia azzal a korábbi reformelképzeléssel is szembe megy, amelyet Gamál Mubárák, az elnök fia, az NDP főtitkár-helyettese is támogatott. Ez a kontrollált többpártrendszer megújítását a szadati modell modernizált változata révén képzelte el: a hegemon kormánypárt mellett fajsúlyosabb tényező lett volna a Tagammu, a másik oldalon pedig a Vafd Párt. Egyes elemzők úgy fogalmazzák, hogy a mandátumok 93 százalékának megszerzése ellenére az NDP a vesztese a mostani szavazásnak. A fair választásokat ígérő párt hitelének a nagy méreteket öltő visszaélések jelentős károkat okoztak. A Vafd és több más ellenzéki párt vezetőjének befolyásos NDP-politikusok korábban olyan ígéreteket tettek, hogy az MT politikai háttérbe szorítása nyomán a parlamentben több képviselői helyhez juthatnak. Ennek azonban épp az ellenkezője következett be. A párt nem a tekintélye, az elmúlt évek eredményeinek a szavazók részéről történő elismerése, hanem a végrehajtó hatalom támogatása révén győzött. Vidéken az NDP számos helyen nagyban épített a tradicionális összefűző kötelekekre. A mandátumok megszerzése érdekében a párt jelöltjei több körzetben a koptok elleni szélsőséges vallási uszítástól sem riadtak vissza.

A szakértői vélemények zöme a parlamenti ellenzék marginalizálását az idén szeptemberben esedékes elnökválasztás, illetve az utódlás zökkenőmentes lebonyolításával hozza összefüggésbe. Többen lefutottnak veszik, hogy a hatalom már a legközelebbi elnökválasztáson a Mubárák-klánon belül öröklődik, ez azonban egyáltalán nem biztos. A jelenlegi elnök többször kijelentette, hogy Egyiptom államformája köztársaság, s Szíriával ellentétben a „dinasztikus megoldás”, a „monarchikus köztársaság” a Nílus partján szóba sem jöhet. Igaz, ezek a nyilatkozatok korábban hangzottak el. Egyes vélemények szerint az üzleti életből érkező, a befolyásos gazdasági-pénzügyi körök egy jelentős részének támogatását élvező Gamál Mubárák esélyeit rontja, hogy apjával és annak elődeivel szemben nincs katonai múltja. Sokan aggódnak, hogy a „trónörökös” nem tudná garantálni azt a stabilitást, amely a rengeteg visszasság ellenére apja korszakának nagy részét jellemezte. Az ifjú Mubárák hívei számára gondot jelent az is, hogy a kormánypárton és a hadseregen belül nem egyértelmű a támogatottsága. Ilyen feltételek közepette egyáltalán nem zárható ki, hogy Mubárák magas kora, betegsége ellenére hatodszor is elnökké választatja magát, s az utódlás kérdését egy al-elnök kinevezésével fogja megoldani. Ez utóbbi akár a fia is lehet, aki addig a befolyását tovább erősítheti. A legnépesebb arab ország tehát egy rengeteg kérdőjellel tarkított átmeneti korszak előtt áll, melynek kimenetele jelentős hatással lehet a térségre.

a kormánypártra szavazók rendőri jelenlét mellett közösen töltötték ki a szavazócédulákat. Előfordult az is, hogy az ellenzéki pártok hívei a szavazóhelyiséget megtámadták, s a cédulákat tartalmazó urnát megsemmisítették. Mona El-Ghobashy: The Liquidation of Egypt's Illiberal Experiment. December 29, 2010. (<http://www.merip.org/mero/mero122910.html>)

³⁷ (<http://egyptelections.carnegieendowment.org/wp-content/themes/sandbox/swf/partyResults>.) A visszaléptetéssel a Vafd Párt több versenyben lévő képviselője nem értett egyet; a második fordulóban is elindult jelöltek közül négynek sikerült mandátumot szereznie. Őket a párt független jelölteknek tekintette, de mint ilyenek, a parlamenti munkában a Vafd hivatalos jelöltjeihez csatlakoztak, így lett a csoportosulásnak végül hat mandátuma. A csoportosulás visszalépése ellenére egy, eredetileg az MT által támogatott jelölt is mandátumot szerzett, de őt a szervezet ténylegesen is független képviselőnek tekinti. Az Al-Gal Ajman Núr vezette többsége bojkottálta a választást, mandátumot a rivális frakció vezetője szerzett.